15 Σεπτεμβρίου 2014

Ποτέ να μη δικαιολογούμε τον θυμό μας, όσο δυσμενείς κι αν είναι οι περιστάσεις

/ Γενικά Θέματα / Θεολογία και Ζωή / Ορθόδοξη πίστη

Μη λέμε αβασάνιστα εκείνο το επιπόλαιο και ένοχο, που είναι ασυγχώρητη δικαιολογία:

«Ο δικός μου θυμός περνά γρήγορα». Περνά ίσως γρήγορα, αλλά τι αφήνει πίσω του; Είναι πολύ δύσκολο -και συχνά αδύνατο- να επανορθώσουμε ό,τι καταστρέψαμε με το θυμό μας. Μετά τη θύελλα και το χαλάζι ξαναβγαίνει ασφαλώς ο ήλιος, αλλ' όμως πίσω ολόκληρες εκτάσεις παραμένουν καταστρεμμένες. Ο Μέγας Αλέξανδρος για λίγο θύμωσε, όμως πάνω σ' αυτό τον θυμό του φόνευσε τον εκλεκτό φίλο του και στρατηγό του Κλείτο. Και πέρασαν τρεις μέρες που τον θρηνούσε, μάταια όμως διότι το κακό έμεινε ανεπανόρθωτο.

Ο θυμός μας, έστω κι αν είναι ολιγοχρόνιος, πρέπει να το συνειδητοποιήσουμε, δεν είναι δείγμα παλληκαριάς και δυναμισμού, αλλά γνώρισμα αδυναμίας και απαιδευσίας και αναίδειας. Ανδρισμός και ηρωισμός και ευγένεια ψυχής και ήθος ψηλό είναι η πραότης, η γλυκύτης, και η ανεξικακία. "Κρείσσων ἀνὴρ μακρόθυμος ἰσχυροῦ, ὁ δὲ κρατῶν ὀργῆς κρείσσων καταλαμβανομένου πόλιν" (Παροιμ. ιστ' 32). Ο άνθρωπος που δε θυμώνει, είναι δυνατότερος από τον ισχυρό και χειροδύναμο, εκείνος δε, που συγκρατεί τον θυμό του και έχει αυτοκυριαρχία, είναι ανώτερος

από τον πορθητή, που κυριεύει πόλεις και φρούρια οχυρωμένα.

Πρέπει να το εννοήσουμε και να το παραδεχθούμε, ότι ο θυμός δεν αποτελεί φυσιολογική αντίδραση της ψυχής στις δύσκολες περιστάσεις και στην ορθή αντιμετώπιση των ποικίλων προβλημάτων της ζωής. Με τον θυμό δεν κερδίζουμε, αλλά χάνουμε, δεν οικοδομούμε, αλλά κατεδαφίζουμε. Με το θυμό κάνουμε δυσκολότερη και προβληματική τη ζωή μας. Και στο κακό που τυχόν υπάρχει προσθέτουμε μεγαλύτερο κακό. Οι δυσκολίες της ζωής, που ποτέ δε θα λείψουν και από κανέναν, για να αντιμετωπιστούν σωστά και θεάρεστα, απαιτούν από όλους μας πολλή υπομονή και αξιοπρεπή και ειρηνική αντιμετώπιση. […]

«Εταπεινώθην, καὶ ἔσωσέ με»

Η ολοσχερής θεραπεία του πάθους του θυμού μόνο τότε θα ευοδωθεί και η ψυχή θα ελευθερωθεί από τα βαριά δεσμά της, εάν το κακό χτυπηθεί στη ρίζα του, που είναι ο επάρατος εγωισμός μας. Η ρήσις του Ψαλμωδού “ἐταπεινώθην, καὶ ἔσωσέ με” (Ψ. 114, 6) έχει και εδώ απόλυτα την εφαρμογή της. Όπως το δέντρο, όταν κοπούν οι ρίζες του, αυτομάτως ξεραίνεται, έτσι και ο θυμός ξεραίνεται, όταν κοπεί η ρίζα του. Είναι χαρακτηριστικό το γεγονός και αποτελεί κανόνα, ότι οι ταπεινόφρονες ποτέ δε θυμώνουν. Και στη δική μας ψυχή, όταν νεκρωθεί ο πολυκέφαλος εγωισμός και αποκτήσουμε αληθινή ταπείνωση, ουδέποτε θα οργιζόμαστε και θα θυμώνουμε, αλλά παντού και πάντοτε θα διατηρούμαστε πράοι και ειρηνικοί, απαθείς και ατάραχοι. Μόνο έτσι θα μπορέσουμε να προσεγγίσουμε την προτροπή του Κυρίου: “Μάθετε ἀπ’ ἐμοῦ, ὅτι πραΰς εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ”.

Ας ακούσουμε και εις το σημείο αυτό την Πατερική σοφία και εμπειρία:
– Μακάριος είναι, αδελφοί μου, λέγει ο αββάς Δωρόθεος, εκείνος που έχει ταπείνωση. Γιατί η ταπείνωση είναι μεγάλη αρετή. Πετυχημένα δε ο άγιος εκείνος χαρακτήρισε αυτόν που έχει αληθινή ταπείνωση λέγοντας: "Η ταπείνωση κάνει τον άνθρωπο να μην οργίζεται, ούτε να εξοργίζει κανέναν". Και αυτό μοιάζει σαν παράξενο πράγμα. Γιατί η ταπείνωση αντιτίθεται μόνο στην κενοδοξία και απ' αυτή μόνο φαίνεται ότι προστατεύει τον άνθρωπο. Οργίζεται όμως κανείς και για χρήματα και για φαγητά. Πώς λοιπόν λέει ότι η ταπείνωση κάνει τον άνθρωπο να μην οργίζεται, ούτε να εξοργίζει κανέναν; Η ταπείνωση είναι μεγάλη αρετή, όπως είπαμε, και έχει τη δύναμη να ελκύει τη χάρη του Θεού στην ψυχή. Λοιπόν, όταν έρθει η ίδια η χάρη του Θεού, σκεπάζει την ψυχή από τ' άλλα δύο αυτά βαριά πάθη... Πραγματικά αν δεν σκεπαστεί αυτός γρήγορα με την ταπείνωση, σιγά σιγά καταντάει σε δαιμονική κατάσταση ταράζοντας τον εαυτό του και τους άλλους... Μόλις φανεί το φως, υποχωρεί το σκότος. Ομοίως μόλις "μυρίσει" η ταπείνωση, εξαφανίζεται κάθε πικρία και θυμός".

Ο άγιος Γρηγόριος, με φιλοσοφικό τρόπο εκφράζει αυτή την αλήθεια:
"Ο ταπεινός ανέχεται να νικάται" (ΕΠΕ, 9, 329). Δηλαδή, ανέχεται τους άλλους, δεν συγκρούεται μαζί τους, ξέρει να υποχωρεί. Αυτό όμως κατ' ευφημισμόν λέγεται ήττα, ενώ αποτελεί μεγάλη και θεάρεστη νίκη.

Με τον ίδιο φιλοσοφημένο και επιγραμματικό τρόπο εκφράζονται και άλλοι Πατέρες:

–"Εν τοις λογισμοίς τοις ταπεινοίς κοιμίζομεν τον θυμόν" (Χρυσόστομος).
– "Την ταπεινοφροσύνην ακολουθεί η καλοσύνη... η ακινησία του θυμού... και η υπομονή των πειρασμών" (Ισαάκ ο Σύρος).
–Ο Μέγας Αντώνιος μιλάει γενικότερα για τους πειρασμούς, στους οποίους συμπεριλαμβάνει το πάθος του θυμού: "Είδα όλες τις παγίδες του πονηρού απλωμένες πάνω στη γη και στενάζοντας είπα: Ποιος μπορεί τάχα να τις προσπεράσει; Και μια φωνή μου αποκρίθηκε: Η ταπεινοφροσύνη".

Και επειδή αυτή είναι η πραγματικότητα, γι' αυτό και συμβουλεύει ο Μ. Βασίλειος: "Προκοπή της ψυχής είναι προκοπή εις την ταπείνωση... Γνώση θεοσεβείας σημαίνει γνώση ταπεινώσεως και πραότητος. Η ταπείνωση είναι μίμηση του Χριστού, η έπαρση δε και η θρασύτητα και η αναίδεια (και ο θυμός) είναι μίμηση του διαβόλου. Γίνε μιμητής Χριστού, και μη του αντιχρίστου...".

"Η πραότητα (που αποτελεί τη σκιά της ταπεινώσεως) διαφυλάσσει το θυμό ατάραχο" λέγει ο άγιος Μάξιμος ο ομολογητής. Δηλαδή κρατεί τα ηνία του θυμού

και τον διοχετεύει δημιουργικά.

Όμως το θέμα της ταπεινώσεως, που αναφέραμε ως αποτελεσματικό φάρμακο του θυμού, είναι άμεσα συνδεδεμένο με την κατάσταση της μετάνοιας. Δεν μπορεί ο αμαρτωλός άνθρωπος χωρίς μετάνοια να προσεγγίσει την ταπείνωση. Η μετάνοια και η ταπείνωση συμπορεύονται και σχεδόν συνταυτίζονται. Ας θυμηθούμε την κλασική φράση του Ψαλμού της μετανοίας: “πνεῦμα συντετριμμένον, καρδίαν συντετριμμένην καὶ τεταπεινωμένην ὁ Θεὸς οὐκ ἐξουδενώσει” (Ψ. ν’ 19).

Δηλαδή, όταν μετανοήσει κανείς όλες οι κακίες, τα πάθη και ο θυμός θεραπεύονται.

“Ποιος, λοιπόν που πενθεί καθημερινά θα συνεχίσει να ζει οργισμένος και δε θα γίνει πράος;” ρωτά ο άγιος Συμεών ο Νέος θεολόγος. Και δίνει την απάντηση. “Διότι όπως ακριβώς η φλόγα της φωτιάς σβήνει από το νερό, έτσι και ο θυμός της ψυχής σβήνει από το πένθος και τα δάκρυα της μετάνοιας και σε μεγάλο βαθμό, ώστε αν περάσει κανείς πολύ χρόνο σ’ αυτή την κατάσταση, να μετατεθεί το θυμικό της ψυχής και να περιέλθει σε ακινησία” (ΕΠΕ 19Δ, 443).

Επομένως, η συναίσθηση της αμαρτωλότητάς μας, δηλαδή η μετάνοια, αποτελεί ισχυρό χαλινάρι κατά του θυμού και της οργής. Όταν βαθειά συναισθάνομαι και αναγνωρίζω ότι είμαι αμαρτωλός και ένοχος και φταίχτης σε πολλά, όταν “τὴν ἀνομίαν μου ἐγὼ γινώσκω καὶ ἡ ἁμαρτία μου ἐνώπιόν μου ἐστὶ διὰ παντὸς” (Ψ. ν’ 5), ασφαλώς αυτή η συντριβή και η συναίσθηση, που είναι εκδήλωση ταπεινώσεως, θα με συγκρατεί από το θυμό και θα με βοηθήσει να είμαι συμπαθής και επιεικής στα λάθη και τα σφάλματα, στις παραλείψεις και τις αφορμές των άλλων και δε θα θυμώσω. “Εκείνος που μετανοεί, λέει ο ιερός Χρυσόστομος, δεν πρέπει να οργίζεται, ούτε να θυμώνει και να αγριεύει, αλλά να συντρίβεται εσωτερικά, εφ’ όσον είναι ένοχος, δεν έχει παρρησία, είναι καταδικασμένος, μπορεί να σωθεί μόνο κατά χάριν, φάνηκε αγνώμονας στον ευεργέτη του, και αχάριστος και ανάξιος και είναι άξιος για πολλές τιμωρίες. Αν σκέπτεται αυτά, δε θα αγανακτήσει, αλλά θα πενθήσει, θα κλάψει, θα στενάξει και οδύρεται νύχτα και μέρα. Εκείνος που μετανοεί δεν πρέπει ποτέ να λησμονήσει την αμαρτία του, αλλά να παρακαλεί τον Θεό να την ξεχάσει, ο ίδιος όμως δεν πρέπει ποτέ να τη λησμονεί” (ΕΠΕ 25, 316).

Και υπενθυμίζει ο ιερός Πατήρ το παράδειγμα του Τελώνου, που δεν οργίσθηκε για την απρεπή συμπεριφορά του Φαρισαίου, ακριβώς διότι βρισκόταν σε κατάσταση μετανοίας. Και της αμαρτωλής εκείνης γυναίκας, που δεν πειράχθηκε, ούτε θύμωσε για την περιφρόνηση του Σίμωνος του Φαρισαίου, διότι ακριβώς ωδύρετο για τις αμαρτίες της.

Όλα αυτά κάνουν τον όσιο Ιωάννη της Κλίμακος να αποφαίνεται: “Σε όσους μετανοούν τίποτα δεν είναι πιο αταίριαστο από την ταραχή του θυμού. Διότι η μετάνοια και η επιστροφή χρειάζονται πολλή ταπείνωση, ενώ ο θυμός δείχνει άνθρωπο γεμάτο από υπερηφάνεια”.

Αρχιμ. Γαβριήλ Γ. Αθανασιάδη
xfd.gr

Πηγή: askitikon.eu